

сять тісно корелює з оцінками респондентів щодо об'єктивності висвітлення в місцевих ЗМІ діяльності влади.

Також виявлено статистично значущі позитивні кореляційні зв'язки між довірою до органів влади та оцінками респондентами своїх можливостей впливати на рішення владних інституцій (питання “Ви маєте можливості впливати на рішення місцевої влади?” та “Наскільки Ви можете впливати на процеси прийняття рішень на місцевому рівні?”, 4-бальна шкала). Однак зазначені зв'язки досить слабкі – коефіцієнт кореляції не перевищує 0,20.

Крім типу адміністративно-територіальної одиниці, у якій було опитано респондента (жители ОТГ довіряють владі місцевого, районного та обласного рівнів більше порівняно з мешканцями міст), на рівень довіри населення до органів влади вплинули рівень добробуту (з покращанням матеріального становища опитаних довіра їх до влади всіх рівнів зростає) та стать респондентів (жінки порівняно з чоловіками дещо більше довіряють владним інституціям).

Водночас вік респондентів, освіта їх та наявність членства в громадських організаціях, політичних партіях, ОСББ, вуличних і квартальних комітетах, громадських радах не вплинули на рівень довіри.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямі є дослідження методів і форм підвищення рівня довіри населення до органів влади.

Список використаних джерел

1. Білошицький С. Криза довіри громадян до представників політичних інститутів. *Політичний менеджмент*. 2009. № 2. С. 56–66.
2. Кучабський О. Г., Погорєлий С. С. Довіра до органів публічної влади як ключовий фактор ефективності системи державного управління. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. № 1 (13). С. 103–108.
3. Лопушинський І. П. Довіра до влади як державотворчий чинник в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2013_2_23.
4. Москвич Л. М. Суспільна довіра до суду як показник ефективності судової влади. *Вісник Верховного Суду України*. 2011. № 2 (126). С. 25–30.
5. Штомпка П. Доверие в эпоху глобализации. *Социальная политика и социология*. 2006. № 4. С. 8–15.

Надійшла до редколегії 19.11.2018 р.

УДК 351

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ СПРОМОЖНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Білуха Л. А.,

*аспірант кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків*

Досліджено теоретичні основи реалізації державної політики розвитку спроможних територіальних громад в Україні. Розглянуто основні етапи, принципи, моделі державної політики та її політичний цикл.

Ключові слова: політика, державна політика, публічна політика.

© Білуха Л. А., 2018

Bilukha L. A.,

Postgraduate Student of Regional Development and Local Government Department,
KRI NAPA, Kharkiv

THEORETICAL BASIS FOR IMPLEMENTATION OF STATE POLICY OF DEVELOPING CAPABLE TERRITORIAL COMMUNITIES IN UKRAINE

The paper explores the theoretical basis for implementation of the state policy of developing capable territorial communities in Ukraine. The main stages, principles, and models of the state policy and its political cycle have been considered. The definitions of 'policy', 'state policy', 'public policy' have been researched.

Key words: policy, state policy, public policy.

Постановка проблеми. Процеси децентралізації, проведення конституційної реформи, розбудови правової, демократичної та соціальної держави, які наразі активно проходять в Україні, зумовляють і відповідні процеси розбудови у сфері місцевого самоврядування, первинним суб'єктом якого є територіальна громада, що відіграє провідну роль у системі життєдіяльності громадянина та суспільства, тому що громадянин задовольняє левову частку своїх потреб на рівні територіальної громади де працює, проживає, відпочиває тощо. Ставлення громадянина до влади у своїй державі та до держави загалом прямо залежить від рівня та якості його життя в цій державі, можливості задовольнити свої особисті чи суспільні потреби, мати можливість впливати безпосередньо своєю діяльністю на поліпшення життя не тільки свого власного чи своєї родини, а й усього суспільства в цілому. З цього випливає, що визнання державою права громадянина кожної територіальної громади на місцеве самоврядування має знаходити відображення в конкретній державній політиці, формах, методах, функціях, механізмах державного управління та не бути тільки прописаним у нормативно-правових актах. Тому в останні роки реалізацію державної політики спрямовано на розвиток та розбудову територіальних громад для забезпечення їхньої спроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем у сфері розвитку місцевого самоврядування та визначення ролі держави в цьому процесі знаходять відображення в наукових працях М. Баймуратова, О. Батанова, В. Бесчастного, В. Борденюка, І. Бутка, П. Ворони, П. Гураль, Р. Давидова, І. Дегтярьової, І. Дробота, І. Дробуш, В. Кампа, Н. Камінської, А. Коваленка, М. Корнієнка, В. Кравченка, В. Куйбіди, Ю. Куца, О. Лиски, В. Мамонової, Ю. Молодожен, Г. Падалка, О. Пастернак, Р. Плюща, В. Погорілка, М. Пухтинського, В. Шаповала та інших дослідників. Незважаючи на велику кількість наукових праць із питань дослідження місцевого самоврядування, наукового розроблення на належному рівні так і не знайшли питання впливу, форм та механізмів забезпечення розвитку спроможних територіальних громад в Україні. А питання реалізації державної політики розвитку спроможних територіальних громад практично не досліджувались вітчизняними вченими, тому що наукові напрацювання, що існують, у більшості випадків стосуються вивчення механізмів державного управління, механізмів реалізації державної регіональної політики (О. Кравченко, Н. Нижник, О. Федорчак та ін.). Тому залишається ще багато невирішених питань у цій сфері.

Метою статті є дослідження теоретичних основ реалізації державної політики розвитку спроможних територіальних громад в Україні.

Виклад основного матеріалу. У всьому світі в життєдіяльності суспільства державна політика відіграє важливу роль, маючи на меті своєчасне виявлення назрілих проблем розвитку в суспільстві, визначення причин їхнього виникнення, їхніх складності та суперечливості, здійснення аналізу та знаходження шляхів вирішення цих проблем. Державна політика реалізується шляхом прийняття відповідних державно-політичних рішень та розробляє відповідні механізми їхньої реалізації, спрямовані на вирішення виявленої проблеми в тій чи іншій сфері життєдіяльності суспільства: економічній, політичній, соціальній, культурній, екологічній [15].

Проведімо дослідження самих понять “політика” та “державна політика”. У Вікіпедії зазначено, що політика – це “система пріоритетів діяльності окремих осіб, соціальних груп і суспільства в цілому в особі держави щодо реалізації своїх інтересів у тих чи інших сферах (курс дій, генеральна лінія) в сукупності з офіційно або неофіційно накладаються на цю діяльність обмеженнями. Цілі, задачі і функції держави розкриваються через розробку і проведення державної політики. Державна політика, як процес, – цілеспрямована діяльність органів державної влади щодо вирішення суспільних проблем, досягнення соціально значущих цілей розвитку суспільства в цілому та окремих його сфер. В сучасному правовому полі, науковій літературі використовуються близькі за змістом поняття - “державна політика” та “громадська політика” [4].

Під державною політикою слід розуміти сукупність ціннісних цілей, державно-управлінських заходів, рішень і дій, порядок реалізації державно-політичних рішень (поставлених державною владою цілей) і системи державного управління розвитком країни. Уточнімо, що державна політика конструюється для реалізації та зовсім не констатується постфактум. Їй притаманний прагматизм, раціоналізм і діагностованість [5].

Як зазначалося вище, політика в сучасному світогляді, поділяється на державну та громадську (рис. 1).

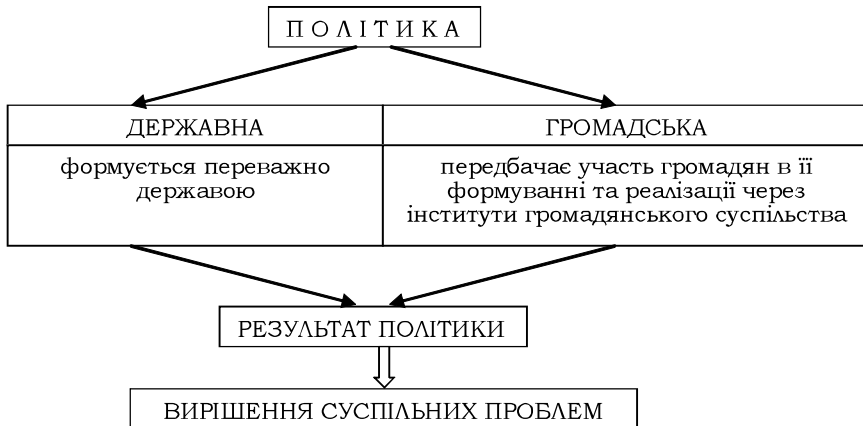


Рис. 1. Різновиди політики в сучасному світогляді. Сформоване автором за результатами досліджень

На рис. 1 чітко виділяється, що політику (усі її різновиди) спрямовано на отримання єдиного результату : на вирішення суспільних проблем. Існування цих термінів фіксує різні підходи до її розроблення, підтверджує, що в сучасних умовах граничні різниці між суб'єктами і об'єктами державної політики

все менш помітні. Державні і політичні інститути, громадські організації, соціальні групи, окремі громадяни виступають як суб'єктами політики, так і об'єктами її.

Державна політика має свій політичний цикл, що поділяється на чотири етапи, кожен з яких має свою характеристику та значущість (рис. 2).



Рис. 2. Державна політика та її етапи і принципи. Сформоване автором за результатами дослідження

Світовий досвід вказує на існування різних моделей розроблення державної політики (рис. 3).

МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ			
Зверху вниз	Знизу вверх	Централізована	Демократична
Державні рішення приймаються на вищих рівнях державного управління, а низові рівні – пасивні виконавці політики	Ф о р м у в а н н я державної політики починається з низових структур управління при активному залученні громадян та громадських інститутів	Політика формується та реалізується силами бюрократичного апарату без залучення інститутів громадянського суспільства та без урахування громадської думки	Держава створює умови для активізації діяльності громадян, використовуючи механізми залучення до розроблення державної політики громадян і громадських об'єднань

Рис. 3. Моделі державної політики. Сформоване автором за результатами дослідження

В Енциклопедичному словнику з державного управління надається визначення, що “державна політика – це дії системи органів державної влади згідно з визначеними цілями, напрямками, принципами для розв’язування сукупності взаємопов’язаних проблем у певній сфері суспільної діяльності” [6, с. 144–145].

Вітчизняні науковці П. Надолішній та В. Бакуменко надають визначення державній політиці як напряму “діяльності держави щодо визначення та досягнення соціально значущих цілей розвитку суспільства чи його окремих сфер” [1, с. 35].

У цілому державна політика є процесом перетворення політичних цілей у державні програми і практичні дії з досягнення відповідних результатів. Реалізація державної політики – планомірний процес використання органами державної влади та інститутами громадянського суспільства наявних в їхньому розпорядженні ресурсів та механізмів для досягнення поставлених цілей. Процес реалізації політики – це сукупність взаємопов’язаних заходів і форм поведінки, які слід відрізнити від виконання політики як результату [12, с. 74].

Отже, державна політика – це реакція держави на конкретні проблеми суспільства або груп у цьому суспільстві, наприклад громадян або неурядових організацій. Державна політика повинна знаходити консенсус, необхідний для стабільності та задоволення інтересів суспільства.

Державна політика – це важливий елемент життєдіяльності суспільства. Реалізація державної політики – це формування відповідної системи і відповідних механізмів публічної влади та посилення її впливу щодо розвитку важливих напрямів українського суспільства, зокрема і розвитку місцевого самоврядування та територіальних громад [13, с. 68]. Процеси формування та реалізації державної політики на регіональному та місцевому рівнях, які відбуваються останнім часом як у світі, так і в Україні, вимагають від нас приділення значної уваги розробленню такої державної політики та упровадженню дієвих механізмів, що створюватимуть загальні правила функціонування регіонів та територіальних громад у цілому.

Розгляньмо декілька думок науковців різних галузей знань щодо питання формування державної політики на рівні регіонів та громад.

У своїх наукових працях вітчизняний науковець В. Мамонова наголошує на необхідності посилення уваги до формування державної політики на регіональному рівні та зазначає, що ресурсне забезпечення регіонів і рівень просторового розвитку в цілому залежить від ставлення держави до управління на регіональному рівні. Це проявляється у співвідношенні децентралізації та централізації в країні, ставленні до проблемних територій та ступені самостійності регіональної влади у вирішенні питань місцевого значення, можливостей міжрегіонального співробітництва тощо [11, с. 59–67].

О. Коротич говорить про складність розроблення державної політики; під час формування такої політики потрібно врахувати відносини суб’єктів державної політики між собою, оскільки поза увагою державної політики не можна залишити жоден з об’єктів, на які її має бути спрямовано [7, с. 81].

В. Лагутін зазначає, що під розробленням державної політики необхідно мати на увазі процес наукового визначення цілей, завдань, пріоритетів, що віддзеркалюють потреби та інтереси суспільства, вибір механізмів та інструментів практичної реалізації [10, с. 19].

Т. Крушельницька називає передумови реалізації державної політики: 1) розроблення чіткої стратегії побудови моделі економіки; 2) усвідомлення необхідності економічних реформ та змісту їх, у т. ч. ресурсного забезпечення та механізму реалізації; 3) проведення процесу модернізації в державі та її управлінських структурах та інституціях, що відповідатиме національним і суспільним потребам; 4) розроблення та затвердження нормативно-правової бази щодо розвитку конкурентної економіки в державі, її інтеграції у світову систему господарювання; 5) активне обговорення в державі економічних реформ та залучення громадянського суспільства до їхнього проведення [9, с. 500].

Вітчизняні науковці В. Бакуменко і В. Белецький вважають визначення конкретних короткострокових та узгодження довгострокових стратегічних цілей з урахуванням поточних умов і визначенням засобів впливу на економіку та вибір інструментів реалізації сформульованих цілей з урахуванням обраних методів впливу на економіку ідеальною схемою формування державної політики та зазначають, що на практиці зазначена вище послідовність етапів формування державної політики не завжди здійснюється, тому що іноді деякі з цих етапів взагалі можуть бути відсутні [2, с. 109].

Як відомо, концепція державної політики на місцевому та регіональному рівні засновується на аналізі стану економіки, відповідності між інтересами та системою цілей, застосування інструментів державного регулювання.

Деякі науковці розглядають державу як головний інститут політичної системи суспільства, який спрямовує та організовує спільну діяльність людей і соціальних груп [16, с. 80]. Тому її можна розглядати як один з елементів (суб'єктів, складових частин) політичної системи суспільства. Отже, місцеве самоврядування поділяє спільний характер політичної системи суспільства і використовується як один із засобів для встановлення загальної гармонії в її функціонуванні, незалежно від того, якою є політична система в країні. Місцеве самоврядування розцінюється як один з інтегративних елементів у цій системі, яка є єдиним цілим, незважаючи на те, чи набрало чинності це місцеве самоврядування в результаті покликання центральної влади до народної участі в управлінні, чи в результаті ініціативи, що зародилася знизу [167, с. 80].

Держава ніколи не брала на себе всіх функцій суспільства та не була здатна монополізувати здійснення цих функцій тому, що функції, здійснювані суспільством, набагато ширші, змістовніші та є принципово іншими за своєю суттю і призначенням, ніж функції держави, що є субсидіарними відносно функцій суспільства. Необхідно також наголосити на тому, що цілеспрямована політика держави щодо розвитку місцевого самоврядування є основою для обмеження її функціонального впливу на суспільні процеси в майбутньому, тому що до ефективно розвиненого місцевого самоврядування відповідно переходить більшість функцій і завдань, що хвилюють пересічного громадянина. Цей процес є ще одним підтвердженням тісного взаємозв'язку між державою та місцевим самоврядуванням [13, с. 29].

О. Батанов у своїй монографії зазначає, що вивчення місцевого самоврядування є першими спробами розв'язати проблему – чи має громада окрему владу, відмінну від держави, чи є вона незалежною від держави публічно-правовою корпорацією чи ж, навпаки, міцно вкорінена в державний організм і виконує тільки функції органу держави [3, с. 17].

Науковець М. Сазонов у своїх працях здійснює узагальнення поглядів на політику та поділяє їх на чотири основні визначення:

– політика як відносини, що обіймають злагоду, підкорення, панування, конфлікт і боротьбу між людьми (індивідами чи групами), тобто внутрішня політика, а також між державами – зовнішня політика. Підґрунтям такого розуміння є уявлення про спілкування людей, їхню взаємодію і спільне розв'язання загальних справ, що постають як справи державні;

– ототожнення політики з іншими політичними явищами, зокрема такими, як влада, панування, а отже, і держава. Основою для цієї інтерпретації є управлінська діяльність, організація контролю держави, знання й уміння тих, хто безпосередньо здійснює управління, а також життєдіяльність як природна властивість особи займатися спільно з іншими людьми загальними справами;

– функціональне трактування, тобто усвідомлення політики через властиві їй конкретні функції управління, розподілу ресурсів, збереження внутрішнього та зовнішнього миру. Це розуміння політики виходить із того, що залежно від конкретного часу історичного розвитку її функції можуть змінюватися;

– телеологічна інтерпретація політики, тобто уявлення про неї через визначення цілей, які досягаються [14, с. 165–166].

Ю. Куц в одній із своїх праць надає таке визначення: “... політика – це діяльність, спрямована на загальну організацію суспільства, узгодження інтересів окремих громадян і соціальних спільнот шляхом застосування влади як відносин панування і підкорення. Субстрат політичного тут складають, по-перше, діяльність щодо керівництва та уособлення єдності матеріальної (організаційна і контрольна діяльність державних структур) і духовної (теоретична діяльність, політична свідомість і т. ін.) форм; по-друге, загальне організаційне начало, у центрі якого є інтереси; по-третє, влада, що становить собою особливе вольове ставлення суб'єкта до об'єкта, у якому перший примушує, а другий підкорюється” [8].

Висновки з цього дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Враховуючи існуючі напрацювання та підходи до визначення термінів “політика”, “державна політика”, “публічна політика”, вивчення ролі державної політики у сфері місцевого самоврядування можемо дійти висновку, що “реалізація державної політики розвитку спроможних територіальних громад” – це система організаційно-правових заходів, спрямованих на забезпечення ефективної та стабільної діяльності політичних та суспільних інститутів, які, у свою чергу, спрямовано на задоволення потреб жителів відповідної територіальної громади індивідуальних чи спільних та на розвиток спроможності і сталого розвитку відповідних територіальних громад. Подальші дослідження стосуватимуться пошуку і вивченню альтернативних джерел наповнення місцевих бюджетів для досягнення фінансової незалежності й фінансової спроможності територіальних громад на прикладі досвіду країн Європи.

Список використаних джерел

1. Бакуменко В. Д., Надолішній П. І. Теоретичні та організаційні засади державного управління: навч. посіб. Київ: Міленіум, 2003. 256 с.
2. Бакуменко В., Белецький В. Формування економічної політики (методологічні аспекти). *Вісник Укр. акад. держ. управління при Президентові України*. 1998. № 3. С. 107–113.
3. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: монографія / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. Київ: Ін Юре, 2003. 512 с.
4. Державна політика. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

5. Державна політика: підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) та ін. Київ: НАДУ, 2014. 448 с.
6. Енциклопедичний словник з державного управління / укл.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
7. Коротич О. Б. Державне управління регіональним розвитком України: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2006. 220 с.
8. Куц Ю. О. Природа та сутність державного управління. *Теорія та практика державного управління та місцевого самоврядування: електрон. зб. наук. пр. Херсон. нац. техн. ун-ту*. 2013. № 12. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/Kuc_s.pdf
9. Крушельницька Т. П. Політика економічна. *Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 4: Галузеве управління / наек.-ред. кол.: М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. Одеса: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2011. С. 500–503.*
10. Лагутин В. Д. Экономическая политика государства: сущность, этапы, механизмы. *Економічна теорія*. 2006. № 4. С. 16–26.
11. Мамонова В. Державна регіональна політика: проблеми формування правової бази. *Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр. Асоціації д-рів наук з держ. упр.* Харків: ДокНаукаДержУпр, 2010. № 1. С. 59–67.
12. Нємець Л. М., Яковлєва Ю. К., Полевич І. О. Муніципальне управління: навч. посіб. для самостійної роботи студентів-магістрантів, які навчаються за спеціальністю "Економічна та соціальна географія". Харків, 2013. 74 с.
13. Падалко Г. В. Функції держави у сфері місцевого самоврядування в Україні: дисертація ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 "Конституційне право" / Ін-т законодавства ВР України. Київ, 2007. 241 с.
14. Пугачев В. П., Соловьев А. И. Введение в политологию: учеб. для студентов высш. учеб. заведений. Изд. 3-е. М.: Аспект Прес, 1996. 447 с.
15. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні: монографія. Київ: Основи, 2002. 750 с.
16. Юридична енциклопедія: у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 2003. URL: <http://leksika.com.ua/19320925/legal/detsentralizatsiya>.
17. Gorman M. Community development in Europe / In Christensen K. & Levinson D. (ed). *Encyclopedia of community: From the village to the virtual world*. London: Sage, 2003. P. 96–110.

Надійшла до редколегії 20.11.2018 р.

УДК 339.138

СИСТЕМА РОЗПОДІЛУ В КОМПЛЕКСІ ПУБЛІЧНОГО МАРКЕТИНГУ

*Гаврилечко Ю. В.,
аспірант кафедри маркетингу,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

Визначено сутність та особливості системи розподілу як елемента комплексу публічного маркетингу. Проаналізовано місце розподілу в публічному маркетинг-мікс. Охарактеризовано основні маркетингові розподільчі функції суб'єктів публічного управління. Визначено зв'язок маркетингової політики розподілу суб'єктів публічного управління з реалізацією концепції електронного врядування.

Ключові слова: комплекс маркетингу, функції маркетингу, система розподілу в публічному маркетингу комунікації, електронне врядування.

© Гаврилечко Ю. В., 2018